

Uloga knjižnice u slobodnom vremenu djece na primjeru Knjižnice Poliklinike SUVAG

Crnjac, Ivan

Source / Izvornik: **Kalibar: časopis Društva knjižničara Karlovačke županije, 2024, 11, 5 - 10**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:257:913125>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

Repository / Repozitorij:

[SUVAG Polyclinic Repository](#)

ULOGA KNJIŽNICE U PROVOĐENJU SLOBODNOG VREMENA DJECE NA PRIMJERU KNJIŽNICE POLIKLINIKE SUVAG

The role of the library in children's leisure activities illustrated by the example of the SUVAG Polyclinic Library

Primljeno: 20. 3. 2024.
Prihvaćeno: 20. 5. 2024.

**TEMA
BROJA**

Ivan Crnjac
Poliklinika SUVAG
icrnjac@suvag.hr

Sažetak

Pružajući pristup raznovrsnoj literaturi i programima, knjižnice potiču ljubav prema čitanju i učenju te razvijaju socijalne vještine kod djece. Unatoč izazovima kao što su smanjeno financiranje i okrenutost djece medijima koji su im atraktivniji od knjiga, knjižnice se prilagođavaju novim generacijama i razvijaju kreativne i dobro osmišljene programe kako bi ostale relevantne i privlačne. Primjeri uspješnih programa pokazuju kako knjižnice mogu pozitivno utjecati na razvoj djece i potaknuti ljubav prema čitanju i pisanoj riječi. Cilj je ovog rada istražiti ulogu knjižnica u provođenju slobodnog vremena djece te pokazati kako knjižnični programi i aktivnosti mogu poticati njihov razvoj i stvaranje ljubavi prema čitanju i učenju. Namjera je osvijestiti važnost knjižnica kao kulturnih centara koji pružaju nesamoprístup informacijama, već su i prostor za kreativnost, socijalizaciju i osobni razvoj djece. Također, želi se naglasiti potreba za prilagodbom knjižničnih usluga i programa novim generacijama, poput generacije Z i generacije Alfa, te istaknuti pristupe koje knjižnice mogu primijeniti kako bi ostale relevantne i privlačne za mlade korisnike u digitalnom dobu.

Ključne riječi: djeca, knjižnični programi, Poliklinika SUVAG, slobodno vrijeme

Abstract

By providing access to diverse literature and programs, libraries foster a love for reading and learning while also developing social skills in children. Despite challenges such as reduced funding and children's preference for media more appealing than books, libraries are adapting to new generations and developing creative and well-thought-out programs to remain relevant and attractive. Successful program examples demonstrate how libraries can positively influence children's development and cultivate a love for reading and the written word. The aim of this paper is to explore the role of libraries in children's leisure activities and to demonstrate how library programs and activities can foster their development and cultivate a love for reading and learning. The intention is to raise awareness of the importance of libraries as cultural centers that provide not only access to information but also space for creativity, socialization, and personal development for children. Additionally, it seeks to emphasize the need for adapting library services and programs to new generations, such as Generation Z and Generation Alpha, and highlight approaches that libraries can employ to remain relevant and appealing to young users in the digital age.

Keywords: children, library programs, SUVAG Polyclinic, leisure time

Uvod

Uloga knjižnica u provođenju slobodnog vremena djece prvenstveno se sastoji u poticanju razvoja djeteta i stvaranju bogatog i obogaćujućeg iskustva kroz raznoliku literaturu i programski sadržaj poput radionica, izložbi i predstava. Knjižnice su vitalne za razvoj djece, pružajući im prostor za učenje i istraživanje izvan okvira školskih klupa. One su ne samo čuvari knjiga, već i kulturna središta koja potiču raznolikost interesa i aktivnosti, ljubav prema čitanju i stvaraju poticajno okruženje za intelektualni razvoj djece. Osim toga, knjižnice pružaju prostor za socijalnu interakciju omogućujući djeci da razvijaju komunikacijske vještine, suradnju i poštovanje različitosti. Važno je istaknuti da knjižnice nude jednak pristup resursima svoj djeci, neovisno o njihovoj socioekonomskoj pozadini, čime doprinose smanjenju nejednakosti u pristupu obrazovanju i kulturi. Kroz sve te aktivnosti knjižnice postaju nezaobilazni prostori poticanja kreativnosti, mašte i istraživačkog duha kod djece, pružajući im priliku da postavljaju pitanja, traže odgovore i rastu kao samopouzdana i znatiželjni pojedinci.

Slobodno vrijeme djece školske dobi

Slobodno vrijeme odnosi se na vremenski period u kojem osoba nije obavezana obavljati radne ili druge obveze i može se posvetiti aktivnostima po vlastitom izboru.¹ Ovo je vrijeme fleksibilno i može se koristiti za opuštanje, rekreaciju, druženje, hobije, učenje ili bilo koju drugu aktivnost koja donosi zadovoljstvo i osobno ispunjenje. To je vrijeme kada se djeca odmaraju od školskih obaveza, razvijaju svoje talente i interese te grade socijalne vještine.

Slobodno vrijeme djece tema je koja je istraživana u mnogim znanstvenim disciplinama, uključujući sociologiju, psihologiju, antropologiju, obrazovanje i kulturologiju. Razumijevanje slobodnog vremena pomaže u sagledavanju društvenih promjena, kulturnih vrijednosti i načina na koje ljudi koriste svoje resurse kako bi postigli osobne i zajedničke ciljeve.²

Dokolica i slobodno vrijeme dva su povezana, ali različita koncepta koja se odnose na vremenske periode kada osoba nije zauzeta obavezama. Dokolica je poseban oblik slobodnog vremena u kojem osoba nema nikakve radne ili druge obveze i može biti potpuno neaktivna. Dokolica se događa kad osoba nema poseban plan ili interes za provođenje svog slobodnog vremena, te može biti rezultat umora, dosade ili manjka motivacije za bavljenje nekim aktivnostima. Iako može imati funkciju odmora, dugotrajno provođenje vremena u dokolici može dovesti do osjećaja beskorisnosti i nezadovoljstva.³ Arbunić⁴ jasno razgraničava koncept slobodnog vremena od pojma dokolice, koju opisuje kao „prazno vrijeme“.

U posljednje vrijeme stručnjaci različitih profila problematiziraju isprazno provođenje slobodnog vremena djece i mladih pred ekranom,⁵ što je posebno bilo izraženo za vrijeme *lockdowna* izazvano epidemijom koronavirusa. Mahoney i Vest⁶ istražuju povezanost između intenziteta sudjelovanja u organiziranim aktivnostima tijekom djetinjstva i adolescencije i ishoda u ranoj odrasloj dobi. Isti autori otkrili su da umjereno sudjelovanje u različitim produktivnim

¹ Giesecke, H. Uvod u pedagogiju. Zagreb: Educa, 1993. Str. 108

² Pehlić, I. Slobodno vrijeme mladih: socijalnopedagoške refleksije. Sarajevo: Centar za napredne studije, 2014. Str. 11.

³ Mlinarević, V.; Miliša, Z.; Proroković, A. Slobodno vrijeme mladih u procesima modernizacije – usporedba slavonskih gradova i Zadra // Pedagogijska istraživanja. 4, 1(2007.), str. 81.

⁴ Arbunić, A. Roditelji i slobodno vrijeme. // Pedagogijska istraživanja. 1, 2(2004.), str. 223.

⁵ Kućar, M.; Šimleša, S. Povezanost vremena provedenog pred zaslonom digitalnih uređaja i izvršnih funkcija – pregled literature. // Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin. 33(2022.), str. 245.

⁶ Mahoney, J. L.; Vest, A. E. The over-scheduling hypothesis revisited: Intensity of organized activity participation during adolescence and young adult outcomes. // Journal of Research on Adolescence. 22, 3(2012.), str. 417.

aktivnostima tijekom slobodnog vremena može biti povezano s boljim ishodima na više razina u mladenačkoj dobi, dok pretjerano preopterećenje organiziranim aktivnostima ili njihov potpuni nedostatak može imati negativan utjecaj na formiranje mlade osobe. Radočaj-Jerković povezuje organizirano slobodno vrijeme s čovjekovom ustrajnošću i upornošću, osobnim naporom i razvojem vlastite osobnosti i odgovornosti.

Kada govorimo o djeci i mladima danas, često se koriste termini generacija Z i generacija Alfa.⁸ Generacija Z obuhvaća osobe rođene između sredine 1990-ih i početka 2000-ih. To su digitalno pismeni i tehnološki osviješteni ljudi koji su odrasli u doba brzog razvoja interneta i digitalne tehnologije. S druge strane, generacija Alfa odnosi se na djecu rođenu nakon 2010. godine, koja su odrasla u još većem okruženju tehnologije, poput pametnih telefona, društvenih mreža i umjetne inteligencije.

Knjižnice u slobodnom vremenu djece

U kontekstu knjižnica, provođenje slobodnog vremena djece može biti obogaćeno kroz različite knjižnične programe i usluge. To uključuje pristup raznolikom knjižničnom materijalu, sudjelovanje u raznim radionicama, klubovima, kulturnim i umjetničkim događajima, kao i upotrebu digitalnih tehnologija i resursa u svrhu učenja i zabave.⁹

Međunarodna federacija knjižničarskih društava i ustanova (IFLA) izdala je smjernice koje se odnose na knjižnične usluge za djecu od rođenja do 18 godina.¹⁰ Te smjernice promiču jednakost pristupa informacijama i pružaju osnovu za razvoj kvalitetnih knjižničnih programa za mlade. One potiču knjižnice da budu mjesto susreta, učenja, igre, izražavanja i razvijanja kritičkog mišljenja kod mladih. Također, da nude pristup računalima i internetu, kao korisnim sredstvima za istraživanje i učenje.

Djeca provode vrijeme u knjižnici (bilo narodnoj, bilo školskoj) čitajući i istražujući razne teme, sudjelujući u radionicama, predavanjima, tečajevima i drugim programima koji potiču njihovu znatiželju i kreativnost.

Knjižnice su mjesta koja pružaju pouzdane i provjerene izvore informacija, potiču čitanje i razvijaju kritičko razmišljanje kod djece, provodeći specifične programe posebno za one s izraženim teškoćama vezanim uz čitanje,¹¹ kao i programe čitanja iz užitka.¹²

Međutim, postoji i negativna percepcija knjižnica i knjižničara među dijelom djece školske dobi, posebno među onima koji su više usmjereni na digitalne sadržaje.¹³ Neki možda smatraju knjižnice dosadnim mjestom bez atraktivnih sadržaja. No, važno je naglasiti da mnoge moderne knjižnice često nude interaktivne i kreativne programe prilagođene interesima djece, poput 3D printanja, robotike, digitalne animacije i drugih tehnoloških aktivnosti što je sve vidljivo kroz afirmacije makerspace kulture u knjižnicama.¹⁴

⁸ Fistrić, M. Utjecaj digitalizacije na generacijski jaz – od bejbibumersa do generacije Z // *Communication Management Review*. 04, 1(2019.), str. 126.

⁹ Lee, E. A.; Klinger, D. A. Elementary school students' perceptions of libraries and librarians. // *IASL 2009 Annual Conference Proceedings* / edited by Donatella Lombello and Luisa Marquardt. Padova: IASL, 2009. str. 9-10.

¹⁰ IFLA-Ine smjernice za knjižnične usluge za djecu od rođenja do 18 godina. https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ifla-guidelines-for-library-services-to-children_aged-0-18-hr.pdf (7. 3. 2024.)

¹¹ Merga, M. K. How do librarians in schools support Struggling readers? // *English in Education*. 53, 2(2019.), str. 145.

¹² Leitão, N.; Barratt-Pugh, C.; Anderson, K.; Barblett, L.; Haig, Y. Engaging Children in Reading for Pleasure: A Better Beginnings Project Linking Libraries with Primary Schools. // *Libri*. 65, 1(2015.), str. 15.

¹³ Howard, V. What Do Young Teens Think about the Public Library? // *The Library Quarterly*. 81, 3(2011.), str. 321-344.

¹⁴ Zubović, M. Knjižnica i zajednica: od „prozorčića“ do suradnje, kreativnosti i zajedništva // *Knjižničar/Knjižničarka*, 13, 13(2022.), str. 66.

Negativne aspekte i pitanja koja se često istražuju u vezi s provođenjem slobodnog vremena mladih u knjižnicama navodi Datig.¹⁵ S jedne strane, razumljivo je da razvojem tehnologije i digitalnih medija dio djece gubi interes za klasične knjižnice. Knjižnice se stoga suočavaju s izazovom privlačenja i zadržavanja mladih korisnika koji imaju širok pristup informacijama preko interneta. Djeca sve više koriste *online* platforme i društvene mreže da bi pronašla informacije, zabavljali se i povezivali s drugima. To može dovesti do smanjenja fizičke posjećenosti knjižnica. Dio djece i mladih može imati predrasude o knjižnicama percipirajući ih kao mjesta koja nisu moderna ili zanimljiva. Valja naglasiti, što je i samo po sebi razumljivo, da mladi žele pristupiti sadržajima koji su relevantni i zanimljivi za njihovu dob, interes i potrebe. Ako knjižnice nemaju dovoljno resursa za digitalne usluge i tehnološke alate i ne pružaju takve sadržaje, mogu zaostajati u privlačenju i zadržavanju mladih korisnika.

Situacija u knjižnicama diljem svijeta može varirati, ali postoje problemski izazovi s kojima se suočavaju mnoge knjižnice, uključujući smanjenje financiranja, brzi tehnološki razvoj, promjene u ponašanju korisnika i promjene u potrebama lokalnih zajednica. U Hrvatskoj, knjižnice također prolaze slične izazove kao i drugdje, ali ima primjera uspješnih knjižnica koje su se prilagodile i ostvarile snažan utjecaj u zajednici. Knjižnice se, u pravilu, trude prilagoditi novim generacijama i mijenjaju svoj rad kako bi ostale relevantne i privlačne. Kako bi se knjižnice prilagodile novim generacijama, moraju razvijati inovativne pristupe i usluge, osigurati *online* prisutnost, pružiti interaktivne sadržaje, kontinuirano jačati suradnju s obrazovnim ustanovama te u programima stavljati fokus na raznolikost i inkluzivnost. Samo tako knjižnice mogu ostati važan resurs u zajednici i zadržati interes i potporu novih generacija.

Programi i aktivnosti u knjižnici poliklinike SUVAG u 2023.

U 2023. godini Knjižnica Poliklinike SUVAG provela je niz aktivnosti usmjerenih na djecu s govorno-jezičnim poremećajima (koji polaze osnovnoškolsko obrazovanje u Poliklinici SUVAG) u sklopu različitih manifestacija kao što su Noć knjige, Mjesec hrvatske knjige, Dani medijske pismenosti i Erasmus dana.

U okviru Dana medijske pismenosti, 24. 4. 2023. održana je projekcija animiranog filma *Mačak u čizmama: posljednja želja*. Ovaj film, na stranicama manifestacije preporučen za učenike razredne nastave, promicao je poruke o važnosti prijateljstva, prolaznosti slave, pozitivnog stava, zajedništva i sloge. Nakon projekcije, učenici su analizirali medijski sadržaj i pouke filma. Također, 28. 4. 2023., u okviru iste manifestacije, održan je program *Nastup na radiju – medijsko iskustvo iz perspektive sudionika*. Učenici petog razreda analizirali su vlastito iskustvo gostovanja u radijskoj emisiji na Hrvatskom radiju u suradnji s Knjižnicom Marina Držića. Raspravljali su o procesu snimanja emisije, tremi, improvizaciji i doživljaju vlastitog glasa.

U sklopu obilježavanja Noći knjige, 21. 4. 2023. održan je program *Umjetna inteligencija i/ili čovjek*. Učenici petog razreda sudjelovali su u radionici koja je potaknula razmišljanje o sposobnosti robota da zamijene ljude, istražujući pozitivne i negativne aspekte robotike i automatizacije. Kroz predstavljanje *chatbot* sustava, učenici su postavljali pitanja iz područja jezika, književnosti i znanosti te analizirali odgovore uz podršku knjižničara, nastavnika informatike i hrvatskog jezika. Radionica je završila kvizom o umjetnoj inteligenciji, a učenici su izradili plakat na temu robotike.

¹⁵ Datig, I. What is a library?: International college students' perceptions of libraries. // The Journal of Academic Librarianship. 40, 3-4(2014.), str. 354.

U okviru obilježavanja Erasmus dana, u Poliklinici SUVAG 12. 10. 2023. organiziran je program *Učenje o Europi u Poliklinici SUVAG*. Cilj je bio educirati učenike trećeg i četvrtog razreda o bogatstvu Europe, kulturnoj raznolikosti i važnosti suradnje škola kroz projekte poput Erasmusa. Aktivnosti su bile interaktivne i edukativne, uključujući igru slagalica o državama Europe i bojenje zastava, kako bi se potaknulo razumijevanje kulturne raznolikosti. Središnji dio programa bio je prikaz edukativnog filma o Europskoj uniji, naglašavajući prednosti života u Europi i važne aspekte poput zajedničkog tržišta i slobode kretanja. Kroz razgovore i diskusije, učenici su iznosili svoja mišljenja i postavljali pitanja kako bi bolje razumjeli koncepte vezane uz Europu i suradnju putem projekata. Program *Učenje o Europi u Poliklinici SUVAG* pružio je učenicima priliku da prošire svoje znanje o Europskoj uniji, njezinoj kulturi te važnosti međunarodne suradnje u obrazovanju.

U sklopu Mjeseca hrvatske knjige, 19. 10. 2023. održan je program naziva *Rimama do razumijevanja: radionica za prevođenje kratkih pjesama*. Učenici šestog i osmog razreda imali su priliku sudjelovati u radionici koja je poticala ljubav prema poeziji i jačala jezične vještine. Kroz slušanje kratkih poetskih djela na engleskom jeziku i njihovo prevođenje na hrvatski, učenici su stvarali zajednički plakat sažetaka obrađenih pjesama.

Kroz sve ove navedene aktivnosti Knjižnica Poliklinike SUVAG pružila je podršku i prilagodila sadržaj djeci s govorno-jezičnim poremećajima, doprinoseći njihovom razvoju jezičnih vještina i poticanju kreativnosti. Ove prilagođene inicijative omogućile su im interaktivna iskustva i potaknule ih na aktivno sudjelovanje u kulturnim i obrazovnim aktivnostima zajednice.

Zaključak

Uloga knjižnica u provođenju slobodnog vremena djece, kao što je demonstrirano na primjeru Knjižnice Poliklinike SUVAG, pokazuje utjecaj knjižničnih programa i aktivnosti na oblikovanje razvoja djece izvan učioničkog okruženja.

Kroz pristup raznolikoj knjižničnoj građi, sudjelovanja u osmišljenim i raznolikim programima te kulturnim događajima, djeca posredno stječu ljubav prema čitanju, istražuju svoje interese i razvijaju kritičko razmišljanje. Također, kroz takve programe knjižnice pružaju prostor za socijalizaciju i interakciju, potičući razvoj komunikacijskih vještina i poštovanje različitosti.

Kroz radionice, projekcije filmova, obilježavanje posebnih događaja i edukativnih aktivnosti, knjižnice aktivno doprinose obrazovanju te ujedno pružaju model za prilagodbu i inovaciju kako bi ostale relevantna i privlačna mjesta novim generacijama. Zaključno, kroz suradnju s drugim društvenim čimbenicima te kontinuirano osmišljavanje različitih interaktivnih sadržaja, knjižnice općenito mogu ostati ključni resursi u zajednici i podržati i ojačati osobni, socijalni i akademski razvoj djece.

Literatura

1. Arbunić, A. Roditelji i slobodno vrijeme. // Pedagogijska istraživanja, 1, 2(2004.), str. 221- 230.
2. Datig, I. What is a library?: International college students' perceptions of libraries. // The Journal of Academic Librarianship, 40, 3-4(2014.), str. 350-356.
3. Fistrić, M. Utjecaj digitalizacije na generacijski jaz – od bejbibumersa do generacije Z // Communication Management Review, 04, 1(2019.), str. 120-139.
4. Giesecke, H. Uvod u pedagogiju. Zagreb: Educa, 1993.
5. Howard, V. What Do Young Teens Think about the Public Library? // The Library Quarterly, 81, 3(2011.), str. 321-344.
6. IFLA-ine smjernice za knjižnične usluge za djecu od rođenja do 18 godina. https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ifla-guidelines-for-library-services-to-children_aged-0-18-hr.pdf (7. 3. 2024.)
7. Kućar, M.; Šimleša, S. Povezanost vremena provedenog pred zaslonom digitalnih uređaja i izvršnih funkcija – pregled literature. // Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin, 33(2022), str. 245-277.
8. Lee, E. A.; Klinger, D. A. Elementary school students' perceptions of libraries and librarians. // IASL 2009 Annual Conference Proceedings / edited by Donatella Lombello and Luisa Marquardt. Padova: IASL, 2009. str. 1-12.
9. Leitão, N.; Barratt-Pugh, C.; Anderson, K.; Barblett, L.; Haig, Y. Engaging Children in Reading for Pleasure: A Better Beginnings Project Linking Libraries with Primary Schools. // Libri. 65, 1(2015.), str. 15-24.
10. Mahoney, J. L.; Vest, A. E. The over-scheduling hypothesis revisited: Intensity of organized activity participation during adolescence and young adult outcomes. // Journal of Research on Adolescence, 22, 3(2012), str. 409-418.
11. Merga, M. K. How do librarians in schools support struggling readers? // English in Education, 53, 2(2019.), str. 145-160.
12. Mlinarević, V.; Miliša, Z.; Proroković, A. Slobodno vrijeme mladih u procesima modernizacije- usporedba slavonskih gradova i Zadra // Pedagogijska istraživanja, 4, 1(2007), str. 81-97.
13. Pehlić, I. Slobodno vrijeme mladih: socijalnopedagoške refleksije. Sarajevo: Centar za napredne studije, 2014.
14. Radočaj-Jerković A. Zborsko pjevanje u odgoju i obrazovanju. Osijek: Umjetnička akademija u Osijeku, 2017.
15. Zubović, M. Knjižnica i zajednica: od „prozorčića“ do suradnje, kreativnosti i zajedništva // Knjižničar /Knjižničarka, 13, 13(2022.), str. 65-78.